

บทที่ 3
วิวัฒนาการของชนชาติรัสเซีย
(ค.ศ. 862 - ค.ศ. 1462)

Significant Dates

St. Cyril and St. Methodius ...c. 855-885
Rurik, Ruler of Novgorod862
Oleg, Ruler of Kiev.....882
Expeditions against Byzance.....680-1043
Reign of Vladimir I.....980-1015

เหตุการณ์ที่ถือว่ามีผลสำคัญต่อประวัติศาสตร์รัสเซียในคริสต์ศตวรรษที่ 9 นั้นก็คือ

1. ผลงานการประพันธ์ตัวอักษรของ Methodius ในหมู่สลาฟตะวันตกและ Cyril ในหมู่ชาวสลาฟตะวันออก เพื่อการเผยแพร่คริสต์ศาสนา
2. การเริ่มการปกครองของพวกนอร์ธเมนคือวารังเกียน¹

คิวนรัสเซีย (Kievan Rus-The First Russian State)

ชาวสลาฟตะวันออกได้สถาปนาเมืองใหม่ขึ้นหลายแห่งในคริสต์ศตวรรษที่ 9 ดังได้กล่าวถึงแล้วคือ นอฟโกรอด สโมเลนสค์ และเคียฟ มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีการติดต่อค้าขายกับอาณาจักรไบแซนไทน์ หรืออาณาจักรโรมันตะวันออก รวมทั้งเมืองท่าตามชายฝั่งทะเลดำ

¹ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Walther Kirchner, **History of Russia**, p.p 7-9

พวกนี้ได้ปกครองตนเองอยู่จนถึงประมาณตอนปลายของคริสต์ศตวรรษที่ 9 การแข่งขันระหว่างกันเองของบรรดาเจ้าผู้ครองแคว้นก็ได้ทำให้จำเป็นต้องแสวงหาผู้ปกครองต่างชาติที่เข้มแข็งเข้ามาปกครองเพื่อรักษาความสงบ ระเบียบ และความมั่นคงแห่งประชาชาติตน ทั้งนี้ เพราะความสามัคคีกันระหว่างแคว้นยังไม่มี ในขณะที่มีศัตรูอยู่โดยรอบ รวมทั้งปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ และความจำเป็นทางเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ต้องมีกฎหมายและระเบียบแบบแผนที่รัดกุมเพียงพอ ดังนั้น เมื่อพวกสลาวไม่สามารถสร้างความสามัคคีและปกครองตนเองได้จึงต้องพึ่งพาอำนาจจากภายนอกประเทศดังกล่าวแล้ว

รูริค (Rurik)

พวกที่มีคุณสมบัติสำหรับการปกครองชาวสลาวเหล่านี้ก็คือนอร์ธเมน (Northmen) เนื่องจากมีคุณลักษณะสำคัญคือมีอำนาจทางทหาร มีระเบียบวินัย และระบบการปกครองอันเป็นที่ยอมรับ พวกนอร์ธเมนเดินทางโดยทางน้ำเข้าสู่บริเวณทะเลสาบลาโดกา มาถึงดินแดนของพวกสลาวในคริสต์ศตวรรษที่ 8 รุกเข้าถึงบริเวณทะเลดำคุกคามอาณาจักรที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นมาใหม่ของชาวซาร์ทางตะวันตกของแม่น้ำโวลก้า รวมทั้งยังมีส่วนในการช่วยเหลือด้วยอาวุธแก่ชาติกุลต่าง ๆ ที่พิพาทกันอยู่ พวกนอร์ธเมนยังสามารถพิสูจน์ตนเองเหมือนกับที่ปรากฏในภาคอื่น ๆ ของยุโรป คือนอกจากจะเป็นนักรบแล้ว ยังเป็นนักปกครองและนักการค้าที่ดีด้วย เพราะฉะนั้น จึงเป็นไปได้ว่าผู้นำคนหนึ่งของนอร์ธเมน ซึ่งแม้จะไม่ปรากฏการกล่าวถึงอย่างมีหลักฐานแน่ชัดคือรูริคได้รับการร้องขอให้มาเป็นผู้ปกครองชาวสลาว

รูริคนั้นได้มาตั้งมั่นอยู่ที่นอฟโกรอดบนฝั่งทะเลสาบอิลเบนในปีค.ศ. 862² ส่งพี่น้องของตนไปปกครองเมืองต่าง ๆ คือ พสกอฟ รอสตอฟ และเมืองสำคัญอื่น ๆ ทางภาคเหนือ ได้มีการกล่าวขวัญถึงบุคคลสองคนซึ่งอาจจะเป็นเพื่อนหรือเป็นพี่น้องของรูริคคืออัลโคลด์ (Askold) และเคอร์ (Dir) ได้ปกครองเมืองเคียฟ ซึ่งมีที่ตั้งสำคัญทางยุทธศาสตร์คืออยู่ติดเขตทุ่งหญ้าสเตปป์และศูนย์กลางสำคัญของเส้นทางน้ำจากเหนือและใต้ รวมทั้งยังสามารถติดต่อกับดินแดน

²ทำให้ปีนี้เป็นปีที่ถูกกำหนดว่าเป็นปี เริ่มต้นของประวัติศาสตร์รัสเซีย

อารยะคือ คอนสแตนติโนเปิลได้ง่ายด้วย แต่ต่อมาทั้งสองคนถูกทายาทของรูริกคือโอเลกทรยศ
เข้ายึดเมืองเคียฟและรวมแคว้นต่าง ๆ เข้าอยู่ภายใต้การปกครองของคนทั้งหมด สร้างความ
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในประเทศนี้เป็นครั้งแรก โอเลกได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้สถาปนาประเทศ
รัสเซีย (Russia) ทั้งนี้ เพราะคำว่า "Russia" นั้นมีรากศัพท์เดิมจากคำในภาษาฟินนิชว่า
"ruotsi" (หรือคำในภาษาเยอรมันว่า "Ruderer") ซึ่งอาจจะเป็นชื่อของเจ้าอุเครเนียน
องค์ใดองค์หนึ่ง ซึ่งต่อมากำนั้มีความหมายขยายว่าเป็นดินแดนของ "Rus" ทั้งหมด³

การที่เคียฟมีความสำคัญขึ้นมานั้นก็เพราะสถานที่ตั้งอยู่ทางเหนือของแม่น้ำคินีเปเปอร์
ตอนที่บรรจบกับแม่น้ำเดสนา (Desna) อันมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เนื่องจากสามารถติดต่อกับ
กับเส้นทางน้ำระหว่างทะเลบอลติกและทะเลดำ อยู่ใกล้เคียงกับเขตสตีปป์ และมีความสำคัญ
ทางการค้าด้วย ฝ่ายผู้ปกครองชาวสลาฟที่ปกครองเมืองเคียฟจึงมักมีการแย่งชิงผลประโยชน์ซึ่ง
กันและกันและยังต้องเผชิญกับศัตรูคือพวกเพเชอ เน็กและโบลอพส์ด้วยจึงทำให้ต้องหันไปพึ่งพาอิทธิ-
พลของนอร์ธเมนหรือวาร์งเกียน⁴ ดังกล่าวแล้ว⁵

เนื้อหาบางตอนของ Russian Primary Chronicles ได้เน้นถึงลักษณะการ
ครอบครองของพวกวาร์งเกียนว่ามีได้เป็นการรุกรานเข้ามาครั้งเดียว แต่ปรากฏว่าได้เข้ามาตั้ง
แต่ตอนกลางศตวรรษที่ 9 ได้เริ่มการเก็บภาษีจากพวกสลาฟจนเกิดขัดใจกัน พวกวาร์งเกียนถูก
ขับกลับไปสแกนดิเนเวีย ทางฝ่ายผู้ปกครองสลาฟก็กลับพิพาทกันอีกจึงได้มีการเรียกร้องให้รูริก
กลับมาปกครองใหม่ในปี 862 จนถึงเหตุการณ์ที่ตรงกันคือโอเลกได้ปกครองเคียฟ สถาปนาเป็น
เมืองศูนย์กลางการปกครอง รวมศูนย์การค้าสโมเลนสค์และนอฟโกรอดเข้าด้วยกัน วางแผนป้องกัน
กันดีขึ้นและยังหันไปเริ่มการค้าบิแซนติอุมใหม่ นับเป็นการเริ่มต้นของการปกครองรัฐคิวนที่มีการ
สืบสันตติวงศ์ตามลำดับราชวงศ์รูริก⁶

³Walther Kirchner, *History of Russia*, p.p 8-9

⁴เป็นสายเดียวกับพวกไวกิงส์ (Viking) ซึ่งรุกเข้าไปในอังกฤษ ฝรั่งเศส และซิชิลี

⁵ศึกษาจาก "Russian Primary Chronicles" " ซึ่งเป็นบันทึกของพระคิวนเมื่อประ
มาณครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 11

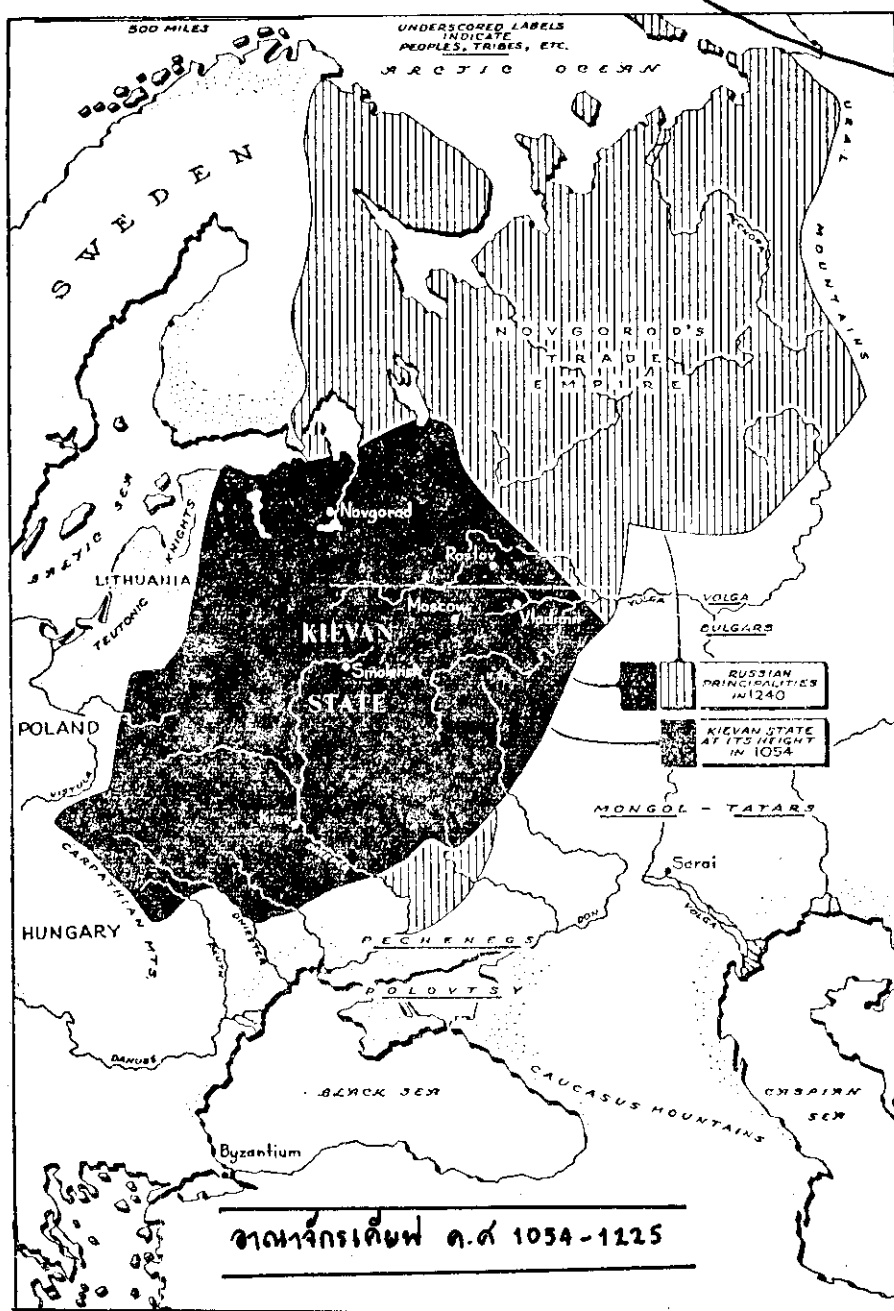
⁶Sydney Harcave, *Russia, A History* (New York : J.B. Lippincot
Company, 1968) p. 17

อย่างไรก็ดี สำหรับตัวรูริคนั้น ก็ได้มีนักประวัติศาสตร์บางท่านให้ข้อสังเกตว่าเนื่องจากการศึกษาโดยอาศัยบันทึกของพระนั้นทำให้เป็นที่สงสัยว่าบางเรื่องนั้น การบันทึกอาจจะมุ่งเฉพาะคำสอนทางศาสนาจนทำให้ขาดความเที่ยงตรงในแง่ที่จะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพราะแม้แต่รูริเองก็มีผู้ฉงนว่า จะไม่มีตัวตนจริง ถึงแม้จะมีผู้ยืนยันว่ามีจริงและบ่งสถานที่เกิดของบุคคลผู้นี้ว่า เกิดที่เคนมาร์กเมื่อปี ค.ศ. 800 แต่ก็มีนักประวัติศาสตร์อีกส่วนหนึ่งรับว่ารูริเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์จริงหว่านเป็นชาวสลาฟไม่ใช่วารังเกียน

เมื่อมีข้อขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้น ก็ได้บานปลายไปถึงเนื้อหาส่วนอื่นในประวัติศาสตร์ว่า ปะวัติศาสตร์รัสเซียขึ้นคงมิได้เริ่มต้นขึ้นจากเหตุการณ์เดียวคือ การเรียกร้องให้พวกวารังเกียนมาปกครองเมื่อปี ค.ศ. 862 แต่เป็นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปอาจจะก่อนปี ค.ศ. 862 นั้น ณ บริเวณที่ตั้งของเมืองเคียฟและนอฟโกรอดนั้นได้มีนครรัฐของพวกสลาวิกสถาปนาขึ้นแล้ว จนถึงระหว่างครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 9 พวกวารังเกียนจึงสร้างพลังทางการเมืองและการทหารครอบงำพวกสลาวิกเหล่านั้นสถาปนาเคียฟเป็นศูนย์กลางการปกครองตนเองปกครองเมืองเคียฟในฐานะเจ้าผู้ปกครองและระหว่างศตวรรษที่ 10 ก็มีการใช้คำว่าRussians มีความหมายถึงรัฐและประชาชนแห่งนั้น

สำหรับคำว่า state ที่ใช้กับชื่อรัสเซียเป็นครั้งแรกนี้จะมีความหมายถึงการรวมเป็นนครรัฐที่ยังมีฐานะไม่มั่นคงนัก กล่าวคือ พวกวารังเกียนมิได้มุ่งที่จะตั้งชาติให้มั่นคง เพียงแต่มุ่งหวังให้ตัวเองมีอำนาจปกครองเพื่อความปลอดภัยทางการค้า การปล้นสะดม และการเรียกเก็บเงินบรรณาการเท่านั้น ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดว่าทั้งเคียฟ นอฟโกรอด และเมืองอื่น ๆ นั้นต่างก็ยินดีที่จะตกอยู่ภายใต้การปกครองของวารังเกียนดังกล่าวนี้หรือไม่ หรืออาจจะสามารถมีผลประโยชน์ระหว่างกันได้เป็นอันดี โดยฝ่ายผู้ปกครองก็มีที่มั่นสำหรับดำเนินการให้เป็นไปตามความประสงค์ ฝ่ายชาวเมืองก็ต้องการความคุ้มครองจากวารังเกียน คำว่ารัฐจึงมีลักษณะเป็นการผนึกกำลังของวารังเกียน เข้ากับพวกสลาฟตะวันออกเจ้าผู้ปกครองก็มีหน้าที่เกี่ยวกับการทำสงคราม เก็บภาษี และติดต่อต่างประเทศ ส่วนหน้าที่ทางด้านการจัดระเบียบภายในการระงับข้อพิพาทนั้นก็ยกให้เป็นหน้าที่ของสถาบันเดิมของชาวพื้นเมือง ซึ่งมีผลคือเป็นการแบ่งอำนาจกันระหว่างสองฝ่ายที่บางครั้งก็ขัดแย้งกัน จนในที่สุดพวกสภาแห่งนครของชาวสลาฟได้รับความสำเร็จในงานชิ้นหนึ่ง คือการมีสิทธิที่จะไม่ยอมรับเจ้า (princes) บางคนที่ถูกส่งมาปกครองพวกตน

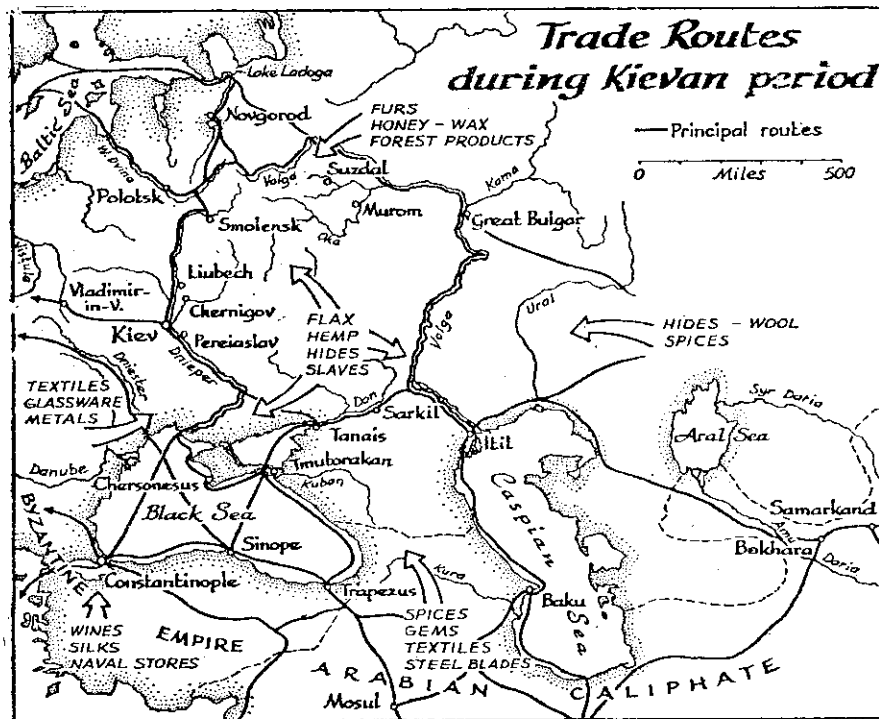
สถาบันผสมระหว่างวาร์ังเกียนและชาวพื้นเมืองค่อย ๆ สถาปนาขึ้น ความแตกแยก
 ระหว่างผู้ครองนครและผู้ปกครองเริ่มลดน้อยลง และในที่สุดก็หายไป เนื่องจากการผสมกลมกลืน
 กันทางวัฒนธรรมที่ละน้อย กล่าวคือ วาร์ังเกียนได้เริ่มถือตนเองเป็นชาวสลาฟและภาษาที่ใช้ก็คือ
 ภาษาสลาฟ พวกเขา วาร์ังเกียนและคนชั้นสูงของสลาฟมีการแต่งงานกันบรรดาเชื้อพระวงศ์ที่สืบต่อ
 จากรุริคทำให้ไม่ถือว่าเป็นคนต่างชาติอีกต่อไป

การขยายอำนาจของคิแวนรัสเซีย

เมื่อเริ่มคริสต์ศตวรรษที่ 10 เคียฟก็เข้มแข็งพอที่จะเป็นปรากรคุ้มกันบริเวณลุ่มแม่น้ำดนีปเปอร์ตอนล่าง ซึ่งเคยเป็นเขตอันตรายสำหรับการเดินทางไปเก็บบรรณาการจากที่ต่าง ๆ มีحاس ขนสัตว์ น้ำผึ้ง ชีผึ้ง และบางครั้งก็เก็บเป็นเงิน และเมื่อน้ำแข็งละลายในฤดูใบไม้ผลิ ก็มีการเดินทางไปทำการค้าทางใต้ พวกพ่อค้าสลาฟจะเดินทางไปพร้อมกับเจ้าชายพ่อค้า มีกองทัพที่มีอาวุธพร้อม และมีเงินลงทุน คือเงินบรรณาการที่เก็บได้เดินทางไปสู่ตลาดค้า ก่อนการเดินทางจะมีการประกอบพิธีบูชาเทพเจ้า แล้วออกเดินทางจากจุดใดจุดหนึ่งทางตอนใต้ของเมืองเคียฟแห่งนี้ เพราะว่าการเดินทางตามแม่น้ำดนีปเปอร์นั้นไม่สามารถจะทำได้สะดวกนัก เมื่อเดินทางล่องลงไปทางใต้นั้นผู้เดินทางจะต้องเผชิญกับทางน้ำที่แคบและแม่น้ำที่ไหลเชี่ยว บางตอนต้องมีการเปลี่ยนไปลงกรรเชียงขนาดเล็ก และภัยอันนอกเหนือจากภัยธรรมชาติก็คือขบวนของพวกนอแมดที่เตรียมการดักชิงสินค้า แต่พวกวาร์ังเกียนมิได้ย่นระยะต่อภัยดังกล่าวเนื่องจากผลกำไรที่ได้จากการค้าอย่างมากมายนั้นเป็นสิ่งที่น่าพอใจอยู่

แผนที่แสดงเส้นทางการค้าสมัยคิแวน-รัสเซีย (KIEVAN RUSSIA)

ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 10 นี้ เคียฟได้แผ่ขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวางตามแนวถนนแม่น้ำทำให้การจัดการปกครองยุ่งยาก เพราะบรรดาเจ้าชายที่ถูกส่งไปปกครองแคว้น (principalities) นั้นต่างก็หวังยึดอำนาจเป็นของตนฝ่ายศัตรูจากภายนอกคือ เพเชอเนคและฆาซาร์ ก็แข่งขันทำการค้าอยู่ทางใต้ เจ้านครเคียฟจึงต้องคุมหีบบรรดาเจ้านครที่ถูกส่งไปปกครองแคว้น และระวางศัตรูทั้งสองที่แข่งขันการค้าอยู่ทางใต้ นอกจากนี้ ก็ยังพยายามส่งเสริมการค้าชายกับบีแซนทีนอย่างสม่ำเสมอโดยการเพิ่มพูนกำลังทหารของตน รวมทั้งพยายามทำความตกลงต่าง ๆ เพื่อพยายามยุติความขัดแย้งด้วย

สภาพสังคมคิวน

แม้จะมีหลักฐานน้อยมากแต่นักประวัติศาสตร์โดยทั่วไปก็เชื่อกันว่าประชากรส่วนใหญ่ของคิวนมีฐานะเป็นเสรีชน พวกทาสมีน้อย และส่วนใหญ่ทาสก็คือเชลยศึก มีการแบ่งชนชั้นเช่นเดียวกับในดินแดนอื่น ๆ คือพวกที่สืบเชื้อสายจากเจ้าผู้ครองนคร ชนชั้นสูงที่เรียกว่า " druzhina " คือพวกที่รับราชการอยู่กับเจ้าผู้ครองนคร ชาวเมือง ชาวนาเสรี และพวกสุดท้ายคือทาส

หน้าที่ของเจ้าผู้ครองเมืองเคียฟ คือการเป็นผู้นำทางทหาร และเป็นผู้พิพากษาคดี ซึ่งอาจจะมอบให้ผู้ทรงไว้วางพระทัยทำหน้าที่แทนได้ รายได้ส่วนใหญ่ก็คือทรัพย์สินที่ทรงยึดได้จากการทำสงคราม การค้าเครื่องบรรณาการ และการปรับไหม

ต่อมาในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 10 พวกเจ้านครจึงเริ่มหันมานิยมการครอบครองที่ดินอันเป็นผลให้การค้ากับต่างประเทศลดความสำคัญลง พร้อมกันนี้มีเหตุการณ์สำคัญคือการแตกสลายของฆาซาร์ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 11 พวกคิวนันได้ตัดเส้นทางการค้าไปอารบิคตะวันออกและบีแซนทีน พวกเจ้าทั้งหลายเริ่มเปลี่ยนแปลงฐานะจากการเป็นนักการค้าแสวงหากำไรมาเป็นเจ้าของที่ดินทำให้การมุ่งฝึกฝนนักรบเพื่อคุ้มครองเส้นทางการค้ากลับเสื่อมสลายตามไปด้วย

ชีวิตคนเมืองและ "veche"

ชาวเมืองส่วนใหญ่คือพ่อค้าและเสรีชน อิทธิพลทางการเมืองเป็นของชาวเมืองที่มีฐานะดี ได้มีโอกาสเป็นสมาชิกสภาประชาชน (Popular Assembly) ซึ่งสภานี้มิได้มีการกล่าวถึงในประวัติศาสตร์เรื่องใด ๆ ก่อนหน้าสมัยกลางศตวรรษที่ 11 แต่มาปรากฏเมื่อประมาณครึ่งหลังแห่งศตวรรษนั้นและศตวรรษที่ 12

ประชาชนส่วนใหญ่ของเสรีชนก็คือชาวนา มีหน้าที่คือเสียภาษีให้แก่เจ้า รับราชการทหาร ประกอบการกสิกรรม ตกมาถึงระยะศตวรรษที่ 9 และ 10 ก็ประกอบเกษตรกรรมเป็นงานหลัก ในตอนต้น ๆ พวกชาวนาจะเป็นเจ้าของที่ดินเอง จนถึงศตวรรษที่ 11 และ 12 เมื่อพวกเจ้าขยายเขตที่ดินของตนมากขึ้น พวกโบยาร์และวัดก็เข้าครอบครองที่ดิน ที่ดินเล็ก ๆ ก็ถูกรวบรวมกันกับที่ดินใหญ่ ๆ ชาวนาจึงต้องกลับไปอาศัยทำนาในที่ดินของคนอื่นเพื่อขอความคุ้มครองและมุ่งหวังความช่วยเหลือทางการเงินด้วย⁷

การเข้ารื้อของรัสเซีย

ในปี ค.ศ. 964 เจ้าชายแห่งเมืองเคียฟองค์หนึ่งก็คือสวยาโตสลาฟ (Svyatoslav) ได้พยายามขยายเขตการปกครองออกไปจากเขตที่เคยปกครองอยู่ก่อน ทิศทางแรกคือภาคตะวันออกปราบปรามพวกซาร์มันดินแดนตอนล่างของแม่น้ำโวลกาและแม่น้ำดอน ต่อมาต้องปฏิบัติตามคำขอร้องของจักรพรรดิไบแซนทีน สวยาโตสลาฟจึงมุ่งไปทางภาคตะวันตกปราบปรามพวกบูลการ์บนฝั่งแม่น้ำดานูบ ได้ดินแดนเพิ่มขึ้น การรบแผ่ขยายดินแดนตลอดเวลาทำให้กองทัพไม่ได้พักผ่อน พวกเพเชอเนคและจักรพรรดิไบแซนทีนก็ถือโอกาสนั้นตีกลับหลังโดยพวกเพเชอเนคมุ่งถึงเคียฟทีเดียว ส่วนจักรพรรดิไบแซนทีนเรียกร้องให้รัสเซียปลดปล่อยดินแดนลุ่มแม่น้ำดานูบ สวยาโตสลาฟพยายามต่อสู้ป้องกันสุดความสามารถแต่ถูกลอบฆ่าเสียก่อนเมื่อปี ค.ศ. 972 ในการสู้รบกับพวกเพเชอเนค

เมื่อสวยาโตสลาฟสิ้นพระชนม์แล้ว ได้มีการทะเลาะวิวาทกันระหว่างโอรส ในที่สุดวลาดีมีร์เป็นผู้ชนะ พระองค์ได้พยายามแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ หลายประการที่เกิดขึ้นมา เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจและการขาดระเบียบในการปกครองและบริหารประเทศที่สำคัญคือได้ทรงอภิเษกกับพระชนินุชาของจักรพรรดิแห่งไบแซนทีน อันเป็นผลให้ทรงยอมรับคริสตศานานิกายกรีก ออร์โธดอกส์ (Eastern Church) ซึ่งเป็นนิกายของไบแซนทีนที่แยกตัวออกจากนิกาย Roman Catholic ในปี ค.ศ. 1055 หรือประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 9 เป็นนิกายที่ยังคงมีพิธีกรรมบางอย่างเป็นแบบเดียวกับโรมัน แคทอลิก แต่ไม่ยอมรับสันตปาปา (Pope) ที่กรุงโรม และลักษณะอื่น ๆ ที่น่าสังเกตคือ

⁷Michael T. Florinsky, *Russia, A Short History* (New York : The Macmillan Company, 1964), pp. 14-17

1. เป็นแบบกรีกมากกว่าโรมัน
 2. จักรพรรดิไบแซนทีนทรงมีอิทธิพลเหนือนิกายค่อนข้างมาก
 3. มีประมุขของศาสนาซึ่งมีอำนาจเท่าเทียมกัน 4 พระองค์ คือบิชอปแห่งอเล็กซานเดรีย แอนติออก เยรูซาเล็ม และคอนสแตนติโนเปิล มีตำแหน่งเป็น "Patriarch"
 4. นิกายนี้ไม่นิยมรูปปั้นเคารพใด ๆ นอกจากรูปเขียนและไม้กางเขนเท่านั้น
- ในช่วงระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 10 นี้ ชนชั้นสูงของรัสเซียจะได้รับอิทธิพลโดยตรงจากไบแซนทีนทั้งวัฒนธรรมและศาสนา และประมาณปี ค.ศ. 988 วยาตซีมีร์ก็ได้ประกาศให้คริสตศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและให้ประชาชนในชาติทั้งหมดเข้ารับรีต ทางคอนสแตนติโนเปิลก็ได้ส่งประมุขทางศาสนามายังเคียฟ ซึ่งประมุขทางศาสนาเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็เป็นชาวกรีกและบัลแกเรีย มีการสร้างวัดขึ้นมากมายและในที่สุดรัสเซียก็ได้รับนามว่า Holy Russia⁸

เหตุผลในการยอมรับคริสตศาสนานิกายตะวันออกของเวลาที่มีร่นนั้นก็คือ

1. คอนสแตนติโนเปิล เป็นศูนย์กลางตลาดค้า และเคียฟได้ดำเนินการค้าขายด้วยตั้งแต่เริ่มต้นประเทศและได้ยอมรับรูปแบบอารยธรรมของคอนสแตนติโนเปิลมาเป็นของตนบ้างแล้ว
2. การนับถือนิกายนี้มีความปลอดภัยทางการเมืองมากกว่า เพราะการยอมรับนับถือศาสนาใดก็เท่ากับ เปิดทางให้พระราชอาณาแห่งศาสนาได้เข้ามาอิทธิพลด้วย กรุงคอนสแตนติโนเปิลนั้นอยู่ไกล และอ่อนแอเกินกว่าจะปกครองเคียฟได้ ดังนั้นเคียฟก็คงจะปลอดภัยจากจักรพรรดิดังกล่าว⁹

การยอมรับนับถือคริสตศาสนานี้ เป็นเสมือนการเปิดทางให้ศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการวางรากฐานยุคแห่งความรุ่งโรจน์ทางปัญญา (Russian enlightenment) ของรัสเซีย เพราะเป็นที่เชื่อกันว่าก่อนการยอมรับนับถือคริสตศาสนานั้น อาณาจักรสลาฟตะวันออกยังมีได้มีภาษาเขียนและภาษาที่ใช้ในการสอนศาสนาก็ใช้ภาษาศาสนาสลาโวนิค ไม่ใช่ภาษากรีก เพราะโดยปกติแล้วศาสนาออร์ทอดอกซ์ตะวันออกนี้เมื่อแพร่หลายเข้าไปในดินแดนใดก็มักจะใช้ภาษาท้องถิ่นของดินแดน

⁸ Sydney Harcave, *Russia, A History*, p. 21

⁹ D.S Mirsky, *Russia, A Social History* (London : The Cresset Press Ltd., 1952) p. 38

นั้นในการสอนและเผยแพร่ ต่อมาเมื่อศาสนาออร์ทอดอกซ์เผยแพร่เข้าไปในบัลแกเรีย ซึ่งมีภาษาพูดใกล้เคียงกับภาษาที่ใช้พูดในรัสเซีย ภาษาศาสนาสลาโวนิกนั้นก็ถูกนำไปใช้ในการสอนศาสนาด้วย พยานุชนของภาษาศาสนาสลาโวนิกนั้นมีรากฐานมาจากพยานุชนะกรีก ซึ่งได้มีการพัฒนาขึ้นมาเมื่อครั้งหลังแห่งคริสตศตวรรษที่ 9 โดยนักสอนศาสนาชื่อ ไชริล (Cyril) เพื่อแปลวรรณคดีศาสนาเป็นภาษาของพวกสลาฟใต้และสลาฟตะวันตกด้วยจะได้สะดวกแก่การเผยแพร่ศาสนา น้องชายของไชริลคือ เมโธเดียส (Methodius) ได้แปลคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาศาสนาสลาโวนิก และต่อจากนั้นก็มีการแปลหนังสือเล่มอื่น ๆ ด้วย ซึ่งวรรณคดีเหล่านั้นถือว่าเป็นวรรณคดีรุ่นแรกที่ใช้ภาษาเขียนและเป็นแบบอย่างของวรรณคดีศาสนารัสเซียต่อมา รวมทั้งวรรณคดีที่มีใช้ทางศาสนาของรัสเซียเองก็ได้ใช้ภาษาศาสนาสลาโวนิกจนถึงประมาณคริสตศตวรรษที่ 8

สำหรับงานวรรณกรรมส่วนใหญ่ของรัสเซียนั้นมักจะเป็นการแปลภาษากรีก สลาฟหรือไม่กี่บทเขินทีน เรื่องราวจึงมักจะเป็นเรื่องทางศาสนาและนักบุญ คำสวดและบทอภิปรายต่อต้านโรมันแคทอลิก พงศาวดารจะถูกเก็บไว้ในวัด แต่ก็มีบางเรื่องที่แหวกแนวออกมาคือ "Tale of The Host of Igor" เป็นคำประพันธ์บรรยายการรบของรัสเซียกับคิวมัน เมื่อปี 1185

ถึงคริสตศตวรรษที่ 11 และ 12 เคียฟก็มีฐานะเป็นเมืองศูนย์กลางความรุ่งโรจน์ทางปัญญาอย่างแท้จริง เจ้านครคือยาโรสลาฟ เมื่อตอนกลางศตวรรษที่ 11 และเวลาติมิร์ที่ 2 โมโนมัสท์ เมื่อตอนต้นศตวรรษที่ 12 ได้แสดงลักษณะของผู้ได้รับการศึกษาอย่างสูงได้สะสมผลงานทางด้านลายเขียนต่าง ๆ ไว้มากและมีศิลปะสำคัญที่สุดในสมัยคิวนรัสเซียคือ วัดซึ่งสร้างโดยเวลาติมิร์ที่ 1 และยาโรสลาฟ เป็นแบบสถาปัตยกรรมกรีก ตกแต่งโดยศิลปินชาวกรีก¹⁰

ยาโรสลาฟผู้ฉลาด (Yaroslav The Wise : 1019-1054)

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของยาโรสลาฟก็คือ การรวมอาณาจักรคิวนรัสเซียเข้าด้วยกันอีกครั้งหนึ่ง ทรงเป็นนักปราชญ์ที่ตกแต่งเคียฟด้วยการสร้างวัด พระราชวัง สร้างโรงเรียนห้องสมุด สนับสนุนงานศิลปะและดนตรี มีการรวบรวมประมวลกฎหมายเป็นครั้งแรก คือ "Russkaya Pravda" บทชนะชาวโปลและกรีก ทำให้พวกเขาเชอเนคยอมแพ้อย่างเด็ดขาดเมื่อปี ค.ศ. 1036

¹⁰Michael T. Florinsky, pp. 21-22

พระนามของพระองค์แพร่กระจายไปในยุโรป ได้จัดการอภิเษกพระธิดาของพระองค์กับกษัตริย์
ฮังการี ฝรั่งเศส และนอร์เว รวมทั้งอภิเษกพระกนิษฐากับกษัตริย์โปแลนด์¹¹

ในสมัยนี้เคียฟกลายเป็นศูนย์กลางการค้าของพ่อค้าจาก บิแซนทีน อราบิก คัทซ์ โปลิซ
ฮังการี และสแกนดิเนเวีย วัดส่วนใหญ่ได้แบบมาจากวัดในบิแซนทีน เคียฟได้รับสมญาว่าเป็น "คู
แข่งของคอนสแตนติโนเปิล" วัดที่สวยงามที่สุดก็คือ เซนต์ โซเฟีย เป็นแบบสถาปัตยกรรมของ
คอนสแตนติโนเปิล เป็นที่เก็บคัมภีร์ของศาสนา หนังสือ พงศาวดารต่าง ๆ ทำให้วัดนี้มีความ
สำคัญในฐานะเป็นห้องสมุดของชาติด้วย

ความขัดแย้งในอำนาจการเมือง

เมื่อเริ่มต้นคริสต์ศตวรรษที่ 11 นี้ จากการศึกษาเรื่องราวของรัสเซียจะเห็นว่า
ปัจจัยหลายประการที่จะส่งเสริมให้รัสเซียรวมกันได้ คือมีภาษาเดียวกัน ศาสนาเดียวกัน มีสถาบัน
เศรษฐกิจและสังคมเดียวกันและมีกษัตริย์ปกครองราชวงศ์เดียวกัน และเมื่อประชาชนสลาโวนิก
และวารังเกียนสามารถผสมเผ่าพันธุ์กันได้ก็ได้มีการพัฒนาสังคมขั้นพื้นฐานแห่งการพัฒนาการได้
ส่วนหนึ่ง

ในทางตรงกันข้ามก็มีปัจจัยหลายอย่างที่ก่อความขัดแย้งทางการเมืองขึ้น นั่นก็คือ
การขาดประเพณีนิยมอันเข้มแข็งที่จะช่วยรวมพลังการเมือง ขาดการวางหลักเกณฑ์ในการสืบ
ราชสมบัติ ถึงแม้ว่าราชวงศ์รูริคนี้มีได้มีคู่แข่งเลย ในเมื่อเจ้านครหรือที่เรียกกันว่า "Grand-
Prince" เป็นผู้ปกครองอาณาจักร และมีเจ้าชายอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นน้องชาย ลูก, อา หรือลูก
จะมีส่วนร่วมในการปกครองด้วย ถึงกระนั้นก็ได้กำหนดแน่นอนว่าผู้ใดจะครองราชย์ต่อไป¹²
ดังนั้น เมื่อแกรนด์ปรินซ์สิ้นพระชนม์ลงจึงเกิดการแก่งแย่งชิงอำนาจขนาดใหญ่จนกว่าผู้ที่ชนะจะ
ได้ครองเคียฟ ดังนั้น การขึ้นครองแต่ละครั้งจะต้องมีการใช้กำลังทหารเป็นอันมาก ซึ่งการต่อสู้
กันด้วยกำลังทหารเสมอนี้ย่อมทำให้อ่อนแอลง รวมทั้งบางครั้งก่อนจะต้องรบกันถึงขั้นสุดท้ายนั้น

¹¹ D.M. Sturley, op. cit., p. 26

¹² เมื่อเวลาตีรับสิ้นพระชนม์ ในปี 1015 โอรสห้าองค์แย่งราชบัลลังก์กันจนในที่สุดยาโรสลาฟได้เป็น
"Grand Prince" และทรงมีฐานะเป็นเจ้าชายแห่งนอฟโกรอดด้วย

ก่อนหน้าต่างคนก็จะต้องเตรียมการกันระหว่างปรีนซ์ และเจ้านครที่ถูกส่งออกไปปกครองเมืองต่าง ๆ ก็มีก๊อว่าคนมีอำนาจเด็ดขาดในนครนั้น บางครั้งก็ขาดความจงรักภักดีต่อแกรนด์ ปรีนซ์ที่เคียฟ อาทิดณะกรรมมาธิการแห่งนครนอฟโกรอดและ เซอริกออฟมักจะเลือกเจ้านครของตนที่เข้มแข็งกว่าเคียฟ เหตุผลของการกระทำดังนั้นก็เพราะว่าเชื่อกันว่าถ้าแกรนด์ปรีนซ์ที่เคียฟอ่อนแอ รัฐบาลท้องถิ่นของตนก็จะเรืองอำนาจขึ้นมาแทน

หลังสมัยของยาโรสลอฟผู้ฉลาดแล้ว ความอ่อนแอเนื่องจากการต่อสู้กันดังกล่าวมีผลปรากฏชัดที่สุดคือ เคียฟได้ย่างเข้าสู่สมัยมีคม

Yaroslav the Wise

Andrei Bogolyubsky

สมัยมีคม

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้รัชสมัยของยาโรสลอฟ เป็นสมัยรุ่งเรืองนั้นกลับมิได้ส่งเสริมให้สมัยต่อมารุ่งเรืองไปด้วยเลย แต่กลับทำให้เคียฟต้องเกิดการแตกแยกออกเป็นเหตุการณ์สองอย่างคือ การกระจายอำนาจปกครองจากศูนย์กลาง และการเสื่อมสลายตัวของเคียฟในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของรัสเซีย

ยาโรสลอฟได้พยายามกระจายอำนาจด้วยความหวังว่าเมื่อตนเองสิ้นพระชนม์ไปแล้ว ก็จะได้ไม่มีการรบกันเพื่อแย่งชิงราชบัลลังก์กันอีก ทรงมีโอรส 6 องค์ที่ล้วนได้มีส่วนในการ

บริหารประเทศในแคว้นของตน ขอให้้องทั้ง 5 เคารพีชาย ซึ่งจะได้เป็นแกรนด์ปรินซ์แห่ง
เคียฟ ต่อไปซึ่งถ้าทำได้เช่นนี้การแย่งชิงกันเป็นแกรนด์ ปรินซ์ ก็จะหมดไป แต่ที่ว่าพี่น้องทั้ง 5
มิได้ยอมรับกฎเกณฑ์นี้และเห็นว่าวิธีที่ดีที่สุดคือการใช้กำลังทหาร การแบ่งเขตการปกครองของ
ยาโรสลาว จึงกลายเป็นการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันอำนาจกันมากขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1097
ได้มีการประชุมแบ่งเขตปกครองกันที่ลิบเบช (Lyubech) กำหนดให้เจ้าชายทั้งหลายมีสิทธิปก-
ครองแคว้นต่อจากบิดาของตนตามที่ยาโรสลาวมอบให้ การแบ่งนั้นแบ่งเพื่อช่วยกันในการปก
ครองมิใช่เป็นการแบ่งกันเพื่อเป็นเจ้าของ แต่บรรดาเจ้าชายทั้งหลายนั้นต่างถือว่าแคว้นที่ได้รับ
การแบ่งนั้นเป็นของตน โดยมีผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังก็คือ บรรดาคณะกรรมกรการเมืองของตน
แกรนด์ ปรินซ์ที่เคียฟจึงถูกลดลงมีฐานะเท่าเทียมกับเจ้าชายแห่งแคว้นอื่น

อย่างไรก็ดี ความพยายามที่จะยุติการสู้รบระหว่างกันก็ยังคงมีอยู่เช่นได้มีการ
ประชุมตกลงกันที่ลิบเบชอีกว่าถ้าหากเจ้าชายองค์ใดโจมตีเจ้าชายองค์อื่น บรรดาเจ้าชายที่เหลือ
ถือเป็นหน้าที่เพื่อผดุงศาสนาจะต้องช่วยผู้ถูกรุกราน ซึ่งแม้ในทางปฏิบัติจะทำได้แต่ความคิดใน
เรื่องนี้ก็ได้มีอิทธิพลต่อมามากว่าอย่างน้อยทุกเมืองก็จะต้องมีหลักการในการรวมกันกรณีที่มีศัตรู
ภายนอกกรุกราน

วลาดีมีร์ โมโนมัคห์

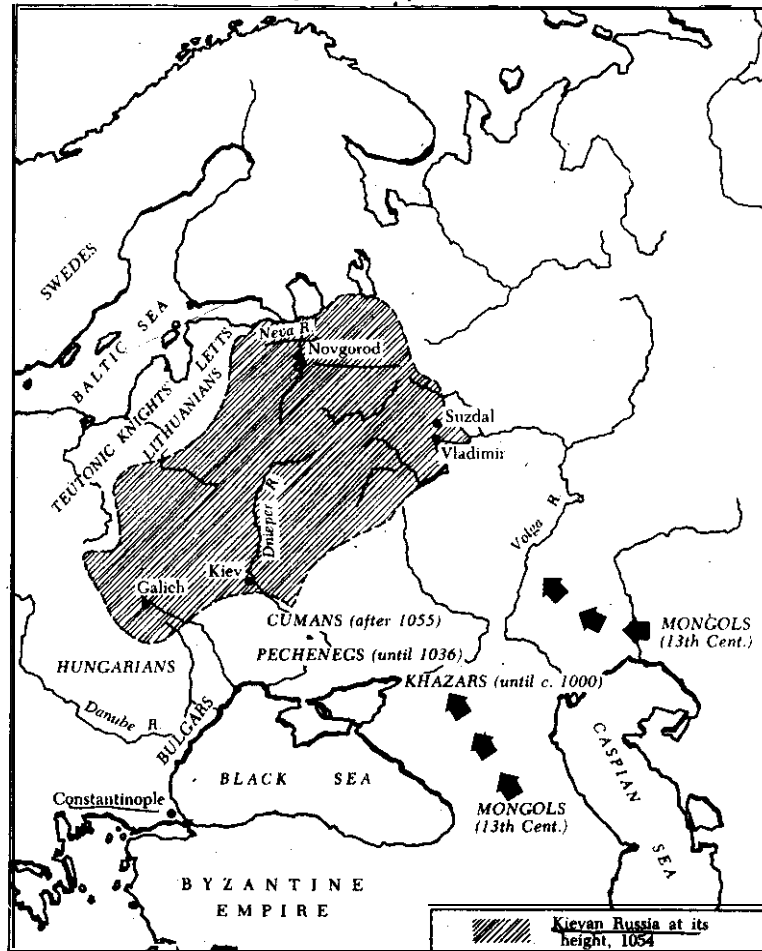
ประมาณ ค.ศ.1113 เจ้านครเคียฟทรงมีความเข้มแข็งมากคือวลาดีมีร์ โมโนมัคห์
(Vladimir Monomakh) นัคตาของยาโรสลาว ประสบความสำเร็จในการทำสนธิสัญญาสงบศึก
กับเจ้าชายองค์อื่น ๆ ความสงบเรียบร้อยดำรงอยู่ถึง 12 ปี ซึ่งในระหว่างนี้พวกนอมัคก็ถูกขับยั้ง
อยู่แค่ชายแดนและภายในเคียฟเองก็มีเวลาทำนุบำรุงประเทศพอสมควรแต่ก็ไม่สามารถที่จะรวม
พลังจากเจ้าชายต่าง ๆ มาช่วยในการร่วมกันสร้างสรรค์ดังกล่าวได้ ชัยยังแตกแยกกันมากยิ่งขึ้น
ภายหลังรัชสมัยของพระองค์แล้ว

ผลกระทบประการหนึ่งที่ทำให้เคียฟอ่อนแอลงและไม่สามารถสร้างสรรค์ความรุ่ง-
โรจน์ได้เต็มที่เหมือนสมัยที่ผ่านมาคือการรุกรานของพวกคิวมัน (Cumans) ระหว่างปี ค.ศ.
1060-1210 พวกคิวมันเข้าโจมตีดินแดนรัสเซียครั้งใหญ่ถึง 50 ครั้ง ซึ่งการต่อสู้กันแต่ละครั้ง
นั้นได้มีลักษณะอันได้กล่าวถึงในพงศาวดารตอนหนึ่งถึงการโจมตีเมื่อประมาณปี ค.ศ.1096 ว่า

¹³Samuel H. Cross and O.P. Sherbowitz-Wetzor (trs. and eds.),
The Russian Primary Chronicle (Cambridge: The Medieval Academy of
America, 1953) p. 183

".....Bonyak, that godless, mangy thief and bandit, came suddenly to kiev for the second **time**. The Polovcians almost entered the city, burned the suburbs **about** the town, and then attacked the monastery. The godless sons of Ishmael slew the brethren in the monastery... then they **set** fire to the shrine of the Holy Virgin..."

ความรุกรานของชนเผ่าต่าง ๆ ในรัสเซีย (ค.ศ. 1054)

พวกเข้ามั่นใจไม่เพียงทำลายเมืองเท่านั้น แต่ยังทำลายเส้นทางทางการค้ากับคอนสแตนติโนเปิลด้วย ในส่วนของคอนสแตนติโนเปิลเองก็ต้องเผชิญกับการรุกรานของอนารยชน รวมทั้งความเสื่อมโทรมภายในของตนเองด้วย ทำให้ภาวะทางเศรษฐกิจเสื่อมทรามลงอย่างรวดเร็ว ถึงตอนกลางศตวรรษที่ 12 ภาวะการณ์ที่แสดงถึงความเสื่อมอย่างยิ่งคือ เริ่มมีการเคลื่อนย้าย

ประชากรจากเขตอันตราภายในส่วนต่าง ๆ ของเมืองไปสู่ที่ ๆ ปลอดภัยกว่าทั้งทางตะวันตกและทางเหนือ

นครต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้นก็มีอาทิเช่น รอสตอฟ-ซัสต์ล (Rostov-Suzdal) นอฟโกรอด (Novgorod) โพลอทสก์ (Polotsk) สโมเลนสก์ (Smolensk) กาลิเซีย (Galicia) และโวลฮีเนีย (Volhynia) ซึ่งแต่ละนครต่างก็เป็นอิสระไม่ขึ้นต่อผู้ใด สิ่งที่เกิดขึ้นเสมอคือการทำสงครามระหว่างกันเอง ทั้ง ๆ ที่ความผูกพันที่ยังคงมีต่อกันคือ ความเป็นพวกตระกูลเดียวกันและมีเผ่าพันธุ์เดียวกัน บางครั้งจึงรวมกันได้เมื่อต้องทำศึกกับศัตรู ถึงแม้ว่าเคียฟจะมีได้มีอำนาจเหมือนนครเหล่านี้ แต่เชื้อสายของแกรนด์ ปรินซ์ ก็จะถูกส่งไปอยู่ตามนครนี้ นอกจากนี้ ในฐานะที่เคียฟเป็นศูนย์กลางของศาสนากรีก ออร์ทอดอกซ์ของรัสเซีย ก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งก็ได้ที่บางครั้งทำให้เกิดการริษยาขึ้นได้

ในปี ค.ศ. 1169 อังเดร โบโกลิยบสกี (Andrei Bogolyubsky) เจ้าชายแห่งรอสตอฟซัสต์ล ได้เข้าโจมตีเคียฟและทำลายล้างอย่างรุนแรง สถาปนาตนเองเป็นแกรนด์ ปรินซ์ แต่ปฏิเสธที่จะประทับอยู่ที่เคียฟ กลับทรงสถาปนาเมืองชายคือ เกลบ (Gleb) เป็นเจ้านคร และพระองค์เองเสด็จกลับไปประทับที่ วยาติมีร์ (Vladimir) ซึ่งขณะนั้นได้กลายเป็นเมืองหลวงของรอสตอฟ-ซัสต์ล ได้กลายเป็นเมืองที่ประทับของแกรนด์ ปรินซ์ไปด้วย¹⁴

การกระทำของโบโกลิยบสกีนี้เท่ากับเป็นการบั่นทอนความสำคัญของอดีตเมืองใหญ่คือ เคียฟ ซึ่งเคยได้ชื่อว่า "Kievan Russia" ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ขึ้นไปสู่พัฒนาการแบบใหม่ ในระหว่างที่การสู้รบของศัตรูก็รุนแรงยิ่งขึ้นกว่าการรุกรานที่มีมาในอดีต นั่นก็คือการรุกรานจากเขตบอลติกโดยพวกลิทัวเนียเยอรมัน และสวีดิช ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้มีพวกโพล และฮังการีขึ้นซึ่งถูกผลกระทบจากการรุกรานจากทางภาคตะวันออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแคว้นกาลิเซีย อย่างไรก็ตามทางภาคตะวันออกของคิวันรัสเซียเอง ก็คือการรุกรานรุนแรงที่สุดคือการรุกรานของพวกมองโกล (Mongols)¹⁵ นับรบที่เขี้ยวชาญและดุร้ายได้พรั่งพร้อมเข้าสู่รัสเซียจากเขตทรานซ์ คอเคเชีย

¹⁴ Sydney Harcave, op.cit, p. 26

¹⁵ ซึ่งรัสเซียเรียกว่า "Tartars"

การรุกรานของพวกมองโกล

พวกมองโกลรบชนะพวกเจ้านครรัสเซียเป็นครั้งแรกที่กัลกา (Kalka) ใกล้บริเวณทะเลอาซอฟ (Azov) เมื่อปี 1223 แต่ยังมีได้บุกทะลวงเข้ามาในทันที กลับเดินทางย้อนไปเอเชียถึง 13 ปี ชาวรัสเซียเองก็มีได้ระแวงระวังพวกมองโกลอีกในช่วงเวลานั้น ทางพวกมองโกลเมื่อเดินทางกลับไปเอเชียและครอบครองอาณาบริเวณอันกว้างใหญ่แล้วก็เตรียมการบุกยุโรปในปี ค.ศ. 1235 ได้มีการพบปะผู้นำที่คาราโครัม (Karakorum) เมืองหลวงของมองโกลเพื่อเตรียมรบ ในปีต่อมาพวกมองโกลก็มีชัยชนะเหนือโวลกา บุลการ์ (Volgar Bulgars) และคิวมัน (Cumans) ซึ่งถึงกระนั้นบรรดาเจ้านครรัสเซียก็มีได้ระแวงภัย จนพวกมองโกลเดินทางข้ามแม่น้ำโวลกาเข้ามาจึงได้มีการรวมตัวกันเพื่อเตรียมการ แต่ก็สายเสียแล้วเนื่องจากความอ่อนแอภายในที่เกิดการสู้รบเพื่อแย่งชิงอำนาจกันจนทำให้รวมตัวกันไม่ติด เมืองแรกคือรยาซาน (Ryazan) ต้องเผชิญกับพวกมองโกลโดยไม่มีผู้ใดช่วยเหลือ ในที่สุดก็ถูกยึดครองเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 1237 ในการรบเพียง 6 วัน พวกมองโกลได้ทำตามประเพณีของพวกตนคือฆ่าทุกคนที่ต่อต้านแล้วจึงเดินทางต่อไปอย่างรวดเร็ว เอาชนชนครต่าง ๆ ที่พึงจะรีบเตรียมป้องกัน ด้วยการรบและการเผาไปตลอดทาง ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 1238 ก็ยึดวลาดิเมียร์ ในวันที่ 4 มีนาคมและฆ่าแกรนด์ ปรินซ์ คีอูรี วเซโวโดวิช (Yuri Vsevolodovich) เป้าหมายต่อไปก็คือพวกนอฟโกรอด (Novgorod) แต่เมื่อเดินทางไปได้เพียงประมาณ 50 ไมล์ก็ปรากฏว่าเดินทางต่อไปไม่ได้เนื่องจากหิมะละลายในฤดูใบไม้ผลิ จึงหันมุ่งใต้เพื่อให้คนและม้าในกองทัพได้พักผ่อน

การรุกรานของมองโกลเริ่มอีกครั้งในปี ค.ศ. 1239 โจมตีเคียฟเมื่อปี ค.ศ. 1240 แล้วจึงมุ่งสู่ซังการี โปแลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 1241 ก็พอดีเกิดเหตุที่ภายในจักรวรรดิมองโกลเองในปีต่อมาเมืองหลวงถูกย้ายมาที่ซาราย (Sarai) ใกล้กับเมืองโวลโกกราด (Volgograd) ในปัจจุบัน บรรดาแคว้นต่าง ๆ ของรัสเซียก็ต้องยอมอยู่ภายใต้การปกครองดังกล่าว แม้แต่นอฟโกรอดซึ่งมิได้ถูกโจมตีก็ต้องยอมรับอำนาจนั้น

การแบ่งแยกในรัสเซีย

อันที่จริงแล้วรัสเซียได้มีการแบ่งแยกมาก่อนสมัยการรุกรานของมองโกลแล้ว¹⁶ ก่อนที่จะต้องตกมาอยู่ภายใต้อิทธิพลของต่างชาติ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วก็ได้ปกครองอย่างกดขี่โหดร้ายจนเกินไป

เมื่อมองโกลยึดได้รัสเซียภาคใต้อย่างเด็ดขาดแล้ว พวกสวีดิชและเยอรมันก็เริ่มรุกเข้ามาทางเหนือและทางภาคตะวันออก แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ในปี ค.ศ. 1240 เจ้าชายอเล็กซานเดอร์แห่งนอฟโกรอดก็สามารถชนะพวกสวีดิชที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเนอวา (Neva)¹⁷ และการรบครั้งต่อไปก็คือการรบที่บริเวณทะเลสาบไปปัส (Peipus) รบชนะพวกเยอรมัน ซึ่งชัยชนะครั้งนี้ได้มีผลทำให้นอฟโกรอดรอดพ้นจากการถูกคุกคามโดยอนารยชน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ยังมีได้เข้มแข็งพอที่จะต่อต้านอำนาจของมองโกล

ทางภาคตะวันตกและทางใต้นั้นบรรดาแคว้นต่าง ๆ ก็ต้องเผชิญการรุกรานของลิทัวเนีย ถึงตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 13 พวกลิทัวเนียได้ยึดครองบริเวณทั้งหมดกินเนื้อที่ตั้งแต่ทะเล

¹⁶ เนื่องจากความร่ำมีลักษณะเป็น "Commercial Confederation" มากกว่าที่จะมีฐานะเป็นชาติรัฐ (national state) อย่างแท้จริง เพราะต่างก็แยกกันปกครองเป็นแต่ละเมือง ครั้งแรกแกรนด์ ดยุกก็ได้รับการแต่งตั้ง แต่ต่อมาได้กลายเป็นการแย่งชิงกัน

¹⁷ จากชัยชนะที่เนอวา ทำให้ชาวรัสเซียรู้จักพระนามของพระองค์คือ Alexander Nevsky

คำถึงทะเลบอลติก รวมทั้งโพลอตสค์ (Polotsk) สโมแลนสค์ (Smolensk) เซอร์นิกอฟ (Chernigov) โวลฮิเนีย (Volhynia) และเคียฟ (Kiev)

ต่อมามองโกลก็เสียกาเลียเซียให้โปแลนด์ เนื่องจาก ณ ที่นั้นพวกมองโกลเพียงแต่ยึดไว้ไม่นานมิได้ปกครองอย่างจริงจัง ดังนั้น กาเลียเซียจึงตกอยู่ในอำนาจแท้จริงของพวกโพลิชยังกาเรียนมากกว่ามองโกล ในที่สุดโปแลนด์ก็ยึดได้โมลดาเวีย (ปัจจุบันคือส่วนหนึ่งของรูมาเนีย) ผนวกเข้ากับส่วนปลายของกาเลียเซีย ส่วนยังการันั้นได้เฉพาะดินแดนอพยพของพวกที่เคลื่อนย้ายจากกาเลียเซียข้ามภูเขาคาร์เปเทียนเข้ามาสู่ดินแดนยังการีเท่านั้น

เมื่อถึงตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 จนถึงครั้งที่ 2 ของคริสต์ศตวรรษที่ 13 จนถึงครั้งที่ 2 ของคริสต์ศตวรรษที่ 15 จึงอาจกล่าวได้ว่าไม่มีส่วนใดของดินแดนรัสเซียเลยที่จะมิได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติ

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของรัสเซียจึงหนีไม่พ้นอิทธิพลที่กำหนด 2 ประการ คือ

- 1: อิทธิพลจากเจ้าผู้ครองต่างชาติ
2. อิทธิพลจากหลายเหตุการณ์ในหลายศตวรรษที่เกิดขึ้นก่อนการก่อกำเนิดชาติรัฐของตน¹⁸

ภาวะการณ์หลังสมัยคิวัน

เมื่อคิวันรัสเซียสิ้นสุดลง เหตุการณ์หลายอย่างก็ผลักดันให้ชาวรัสเซียต้องหันไปหาพวกไซเรียน ซิมเมเรียน ซาซาร์ และอนารยชนอื่นที่เคยปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์ พวกเหล่านี้บางกลุ่มก็ถูกกลืนโดยผู้ยึดครอง แต่บางกลุ่มก็ยังคงเป็นตัวของตัวเอง และจากพวกที่ไม่ถูกกลืนเองที่ทำให้เกิดเผ่าพันธุ์ลักษณะพิเศษที่ได้เป็นผู้สร้างสรรค์ความเป็นชาติรัฐของรัสเซียสมัยต่อมา เมื่อตอนกลางแห่งศตวรรษที่ 13 ความจำเป็นที่สุดของคนเหล่านี้ก็คือการสร้างรัฐสิ่งที่ได้ลอกเลียนมาจากของเดิมก็คือการมีแกรนด์ ปรินซ์ ซึ่งปัจจุบันตำแหน่งนี้ตกเป็นของเจ้านครแห่งวลาดีมีร์

นครต่าง ๆ ที่เคยรวมอยู่ในคิวันรัสเซีย และจะได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งการสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองของรัสเซียในอนาคตก็คือ 3 นคร ได้แก่ นอฟโกรอด ดินแดนภายใต้

¹⁸D.M. Sturley,, op.cit., p.17

ใต้การปกครองของลิทัวเนีย และดินแดนที่อยู่ในเขตโวลก้า-โอดก้าภายใต้การปกครองของมองโกล

1. นอฟโกรอด

นอฟโกรอดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าบนฝั่งแม่น้ำโวลคอฟ (Volkhov) เป็นศูนย์กลางการค้าต่อระหว่างสแกนดิเนเวียและภาคเหนือของรัสเซียโดยทางน้ำใหญ่มุ่งได้ผ่านเคียฟไปยังบริเวณทะเลดำ อย่างไรก็ตามที่ตั้งของนอฟโกรอดนั้นอยู่ไกลขึ้นไปทางเหนืออยู่ท่ามกลางเขตป่า พื้นที่ดินไม่ดีทำให้ไม่สามารถผลิตพืชผลเลี้ยงตัวเองได้ จึงต้องอาศัยการค้าเป็นสำคัญ เดิมทีเดียวการค้าที่กระทำก็คือการค้าขนสัตว์และผลิตผลจากป่า เมื่อเคียฟเสื่อมลง นอฟโกรอดก็หันไปค้าขายกับกลุ่มประเทศตะวันตกแห่งสันนิบาตแฮนเซียติก (Hanseatic League) นอฟโกรอดต้องส่งเครื่องบรรณาการให้เคียฟจนถึงปี ค.ศ. 1019 นอฟโกรอดก็เป็นอิสระจนถึงสมัยที่ตาตาร์ขยายเขตครอบครองดินแดนรัสเซียส่วนที่เหลือทั้งหมดในสมัยต่อมา¹⁹

นอฟโกรอดมีการปกครองแบบคณาธิปไตย กล่าวคือพวกคณะพ่อค้ามีอำนาจสูงสุด เจ้านครจะทำหน้าที่เป็นประมุข ส่วนการบริหารนั้นส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยสภาประชาชน (veche) ซึ่งประกอบด้วยพลเมืองทั้งหมด ผู้ที่จะมีสิทธิเรียกประชุมก็คือเจ้านคร หรือที่เรียกกันว่า "possadnik" แต่คนอื่นอาจจะเรียกได้ด้วยการมาสนั้ระสัง การประชุมจะจัดตามสี่แยกสาธารณะและมักจะมีเรื่องโต้แย้งรุนแรง บางที่สภานี้ก็อาจจะเปิดประชุมพร้อมกันคนละพวกฝั่งแม่น้ำโวลคอฟซึ่งไหลผ่านนคร การตกลงต่าง ๆ ก็จะกระทำได้ด้วยการต่อสู้กันบนสะพานจนกว่าใครจะชนะหรือแพ้

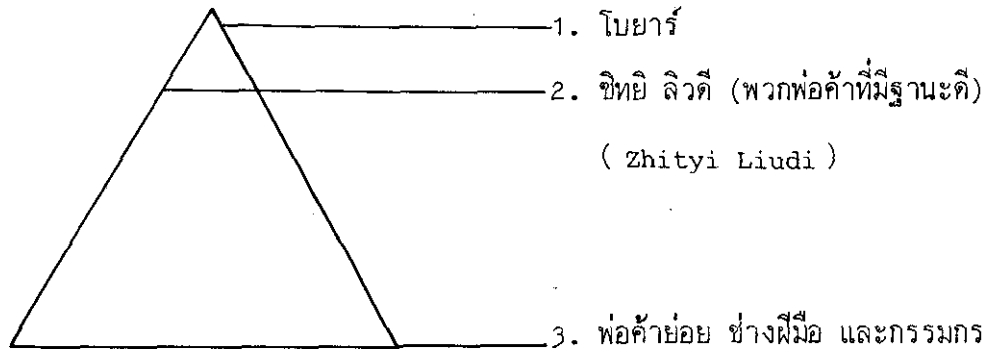
¹⁹Sturley, op.cit. p. 17

สภาพสังคมสมัยนอพอโกรอด

ฟลอรินสกี²⁰ กล่าวถึงสภาพสังคมรัสเซียไว้ว่า เหมือนฐานและยอดของรูปสามเหลี่ยม

คือ

1. ชีวิตคนเมืองประกอบด้วย

2. ชีวิตชนบทประกอบด้วย ชาวนา และทาส สำหรับเรน²¹ กล่าวไว้ว่า

1. โบยาร์ ในสมัยนอพอโกรอดนี้ พวกชนชั้นสูงในสังคมเมืองก็คือ พวกโบยาร์ ซึ่งเดิมก็คือผู้รับใช้ของเจ้าเมืองที่ได้รับที่ดินเป็นรางวัลการรบในตอนปลายสมัยคิวัน พวกที่มีฐานะมั่งคั่งในนอพอโกรอดนั้นส่วนใหญ่อีกคือพวกที่มีอาชีพให้กู้เงินได้ผูกขาดตำแหน่งสูง ๆ

2. พ่อค้าใหญ่ รองจากพวกโบยาร์ก็คือพวกพ่อค้ามั่งคั่งปานกลาง พวกนี้มีบ้านอยู่สบายในเมืองแต่ไม่โอ้อาหฺรุทราเท่าพวกโบยาร์ อย่างไรก็ตาม พวกพ่อค้านี้ร่ำรวยถึงขนาดมีบ้านพักอยู่ตามชนบทด้วย พวกพ่อค้าเหล่านี้มักจะอาศัยเงินจากพวกโบยาร์มาลงทุน โดยที่พวกโบยาร์บางคนก็จะไม่ยุ่งเกี่ยวในกิจการเลย

3. พ่อค้าย่อย พวกที่ 3 คือ พวกเจ้าของร้านค้าเล็ก ๆ หรือเป็นเจ้าของที่ดินไม่มากนัก ส่วนใหญ่ทำงานเป็นพวกช่างฝีมือ

4. ชนชั้นต่ำและช่างฝีมือ คือพวกที่ใช้แรงงานทั้งที่เป็นช่างฝีมือและไม่ได้เป็นส่วนใหญ่ทำงานกับพวกพ่อค้า

²⁰Florinsky, op. cit, p. 8

²¹ Melvin C. Wren, *The Course of Russian History* (New York :

The Mamillan Co., 1968) p.94

สำหรับสังคมชนบทนั้นถือว่าเป็นพวกชนชั้นต่ำที่สุดก็คือทาส ซึ่งสูญเสียอิสรภาพเนื่องจากขายตัวเป็นหนี้หรือถูกจับเป็นเชลยในสงคราม เช่นทหารในกองทัพของเจ้าชายแอนครูว์โบโกลียบสกี แห่งสัสคาเลียซึ่งถูกจับและส่งไปขายในนครนอฟโกรอดด้วยราคาเท่ากับขนมปังปอนด์เดียวเท่านั้น หรืออย่างเช่นบางกรณีที่ปรากฏในพงศาวดารบางตอนที่บันทึกว่า

"With the men of Novgorod when against the Chud people²² in the Winter during the Feast; them he slaughtered, their dwellings he burned and their wives and children he brought home (as slaves)"

(เมื่อแม่ทัพและทหารแห่งนอฟโกรอดเข้าโจมตีพวกฟินน์ในฤดูหนาว ขณะที่กำลังรับประทานอาหารพวกเขาก็ฆ่าเชลยเสีย เผาที่อยู่ จับภรรยาและลูกของพวกนั้นมาเป็นทาสเสียด้วย) เป็นที่น่าสังเกตว่าพวกทาสนี้จะทำงานอยู่เฉพาะบนเนื้อที่ดินส่วนบุคคล (ของขุนนาง) เท่านั้น ส่วนเนื้อที่ดินของเมืองนอฟโกรอดนั้นส่วนใหญ่จะเป็นที่ทำกินของพวกชาวนาเสรี พวกนี้ยอมเสียผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ 1 ใน 3 หรือ 1 ใน 4 ส่วนให้แก่เจ้าของที่ดินที่ตนเช่าทำกิน เมื่อเวลาผ่านไปฐานะของพวกชาวนาเสรีตกต่ำลงทุกทีจนในที่สุดก็มิฐานะไม่ผิดจากพวกทาส ถึงตอนต้นศตวรรษที่ 14 พวกชาวนาพากันเรียกร้องขอไปจากเนื้อที่นาที่ตนเช่าอยู่ในนอฟโกรอดนับเป็นเวลาถึงศตวรรษครึ่งก่อนที่จะปรากฏ การมีพวกเซอร์ฟในรัสเซียเขตนั่นซึ่งทำให้ประจักษ์กันอย่างแน่ชัดว่าแท้จริงแล้วพวกชาวนาเสรีของนอฟโกรอดนั้นมิได้มีเสรีประการใด

นอฟโกรอดระหว่างศตวรรษที่ 13 และ 14 นั้นนอกจากจะมีการนัดหยุดงานแล้ว ก็ยังมีสงครามกลางเมืองที่เกิดเพราะความขัดแย้งระหว่างคนมั่งมีกับคนจน ระหว่างพวกที่มีที่ดินกับพวกที่ไม่มีที่ดิน ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ระหว่างพ่อค้าโบยาร์ชาวเมืองบนฝั่งมหาวิหารแห่งเกรทบริดจ์กับพวกกรรมกรและเจ้าของร้านเล็ก ๆ จากย่านการค้าทางฝั่งโวลคอฟ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า พวกคนจนที่กำลังจะสูญเสียเสรีภาพเหล่านั้นก็ได้รวมกันเป็นคณะ รวมกับทาสที่หลบหนีเข้าปล้นตามชนเมือง บางพวกบุกไปถึงริมฝั่งแม่น้ำโวลก้า พวกที่หนีไปไม่รอดก็ถูกฆ่าฟัน ปล้น

²²คือพวกฟินนิช

สคมร์เจ้าชายตนเองเป็นการแก้แค้นพวกโบยาร์ที่ซัดขวางการหนีของพวกตน ในสภาพประชาชนไม่มีโบยาร์ไปประชุมนอกจากจะไปเป็นหัวหน้าจลาจลของชาวนาเสียดเอง ไม่มีคณะรัฐบาลกลางในเมืองในขณะนั้น สงครามทั้งสองฝ่ายดำเนินต่อไปบางครั้งติดต่อกันถึง 4 วัน เมื่อชาวมอสโคว์รุกเข้าออฟโกรอด ในปี ค.ศ. 471 พวกโบยาร์ก็หันไปขอความช่วยเหลือจากพวก "ละติน" หรือพวกโรมันแคทอลิกโปแลนด์ ในขณะที่ชนชั้นค้ายังคงจงรักภักดีต่อนิกายออร์ทอดอกซ์สนับสนุนมอสโคว์ ด้วยเหตุความแตกแยกนี้เองที่ทำให้ออฟโกรอดถึงแก่วิบัตินครอันยิ่งใหญ่ต้องสูญสลายไปกลายเป็นดินแดนใหญ่ที่ถูกผนวกเข้ากับรัสเซียในภายหลัง

ลิทัวเนีย

นักประวัติศาสตร์หลายท่านได้บันทึกว่าลิทัวเนียในคริสต์ศตวรรษที่ 13 และ 14 ก็คือ " Russian Lithuania" เพราะเชื่อว่าชาวรัสเซียมีจำนวนมากกว่าลิทัวเนียถึงสองในสามและวัฒนธรรมที่พัฒนาการส่วนใหญ่ก็เป็นของรัสเซีย ภาษาที่ใช้เป็นทางการคือภาษารุสเซีย ทั้งนี้ เพราะลิทัวเนียไม่มีภาษาเขียน และแม้แต่เดิมพวกลิทัวเนียจะเป็นพวกนอกศาสนา แต่เมื่อเปลี่ยนมานับถือคริสตศาสนานี้ก็ได้นับถือโรมันแคทอลิก แต่กลับนับถือกรีกออร์ทอดอกซ์

เมืองศูนย์กลางการปกครองของลิทัวเนียก็คือวิลนา (Vilna) ถึงปี ค.ศ. 1386 จากิเอลโล (Jagiello) เจ้านครของลิทัวเนียได้กลายเป็นกษัตริย์โปแลนด์ เพราะอภิเษกกับพระราชินีจาดวิกา (Jadwiga) รวมเป็นราชวงศ์เดียวกันมาถึง 2 ศตวรรษทำให้อิทธิพลของรัสเซียค่อย ๆ จางลงในสมัยดังกล่าวนี้ ลิทัวเนียและโปแลนด์ก็ยังคงมีการปกครองแยกกันโดยทฤษฎีเป็นแต่มีกษัตริย์ปกครององค์เดียวกัน แต่ต่อมาอิทธิพลของโปแลนด์ก็เพิ่มขึ้นพวกชนชั้นสูงของลิทัวเนีย (ไม่เฉพาะแต่ในหมู่พวกเชื้อสายลิทัวเนียนแต่เท่านั้นแต่ยังรวมถึงเชื้อสายรัสเซียแท้ด้วย) ต่างใช้ภาษาโปลิชและหันไปนับถือโรมันแคทอลิก แทนที่ภาษารุสเซียและศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์ วัฒนธรรมรัสเซียยังคงหลงเหลืออยู่เฉพาะในหมู่คนชั้นต่ำและในเขตที่เคยเป็นนครของรัสเซียและวิลนาก็ยังคงเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมรัสเซียแต่มิได้เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจการปกครองของรัสเซียอีกต่อไป

ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในที่สุดนั้นปรากฏว่าผู้นำทางการเมืองของรัสเซียกลับมิได้มาจากออฟโกรอดหรือ

จากลิทัวเนียแต่มาจากนครต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งรวมทั้งอาณาจักรที่อยู่ภายใต้ การปกครองของเคียฟ นครเหล่านี้ได้ยื่นหัตถ์ร่วมกันภายใต้อิทธิพลของมองโกลและเป็นศูนย์กลาง ของการปกครองของรัสเซียในสมัยต่อมาดินแดนเหล่านี้ก็คือบริเวณแม่น้ำโอกา (Oka) และเขต แม่น้ำโวลกาตอนบน

การที่ศูนย์กลางการปกครองกลับมาอยู่ที่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้เป็นเรื่อง ประหลาดมากเพราะสภาพทางธรรมชาติไม่อำนวยแต่ก็มีปัจจัยที่เข้ามาเอื้ออำนวยแทนคือการที่มี แม่น้ำหลายสายทำให้สะดวกในการทำการค้า เนื้อที่ดินถึงแม้จะไม่สมบูรณ์เหมือนทางภาคใต้ แต่ ก็เอื้ออำนวยแก่การเพิ่มผลเมือง และจากการที่สภาพภูมิศาสตร์ไม่สมบูรณ์มักกลับกลายเป็นพลัง ผลักดันให้ประชากรที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นความจำเป็นที่จะต้องทำให้ดินแดนของตนเข้มแข็งขึ้นและมีบรร- ยากาศทางการเมืองที่เหมาะสม

โดยปกติแล้วเจ้านครของรัสเซียมักจะมีความรู้สึกว่าพวกตนเป็นวัชชัลของข่าน จะ ต้องมีการเดินทางไปยังข่านพร้อมครอบครัวและบริวารเพื่อแสดงความจงรักภักดี อำนาจการปก- ครองของมองโกลนั้นเป็นที่รู้จักของชาวรัสเซียว่า Tatar Yoke เมื่อเวลาผ่านไปเจ้านครของ รัสเซียบางคนก็ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้เก็บภาษีเพื่อส่งไปให้ข่าน ซึ่งบางครั้งการที่ต้องเสียภาษีให้ข่านที่โกลเดนฮอร์ดและเสียให้กับเจ้านครที่ทำหน้าที่เก็บภาษีนั้นก็กลายเป็นภาระอันหนักของประ- ชาชนผู้รับภาระนั้น

นอกจากนี้ แล้วอิทธิพลที่ Tatar Yoke ทิ้งไว้แก่รัสเซียในสมัยต่อมาก็คือระบอบ เอกาธิปไตย (absolutism) ความเป็นศูนย์กลางของมอสโก (Muscovite centraliza- tion) ความล้มเหลวทางด้านวัฒนธรรมและการที่ถูกแยกโดดเดี่ยวจากโลกตะวันตก อย่างไรก็ตาม การที่จะชี้แจงถึงอิทธิพลโดยตรงที่มองโกลมีต่อรัสเซียด้านอื่นก็มองได้ไม่ชัดเจนแต่คงเป็นอย่างที่ นโปเลียนเคยทรงกล่าวไว้ว่าถ้าชุดผิวหน้ารัสเซียออกแล้วก็จะมองโกล

พวกชนชั้นสูงของรัสเซียได้ยอมรับวัฒนธรรมของมองโกลเต็มตัวแม้แต่ตำแหน่งของ ขุนนางก็เอาแบบมาจากพวกนั้น ทั้งนี้ คงเป็นเพราะความสัมพันธ์อันใกล้ชิดที่มีต่อกันและการแต่ง งานระหว่างกันด้วย นอกจากนี้ ก็รับเอาระเบียบเงินตรา วิธีการปกครองจากผู้ชนะเช่น เงิน เหยี่ยว ระบบการขนส่ง รวมทั้งการทหารซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของมองโกลโดยตรง แม้กระทั่งการ

ที่รัฐบาลจะต้อง เป็นผู้ผูกขาดการผลิตสุรา

ผลทางโครงสร้างทางการเมืองของมองโกลที่มีต่อรัสเซียนั้นจะเป็นได้อีกประการหนึ่งจากการที่อำนาจของเจ้านครเมื่อตอนปลายศตวรรษที่ 15 นั้นจะมีลักษณะเป็นเอกราชิตย์มากกว่าในสมัยคิวันรัส ซึ่งมีสภาแห่งเมืองเป็นตัวแทนของการปกครองแบบประชาธิปไตย พวกเจ้านครรัสเซียได้เริ่มเพิกเฉยกับระบบนี้ตั้งแต่สมัยการรุกรานของมองโกล หลังจากนั้นผู้ปกครองได้ใช้สภาสามัญชนหลังเจ้านครที่จงรักภักดีต่อข่าน ผลก็คือเมื่อตอนปลายศตวรรษที่ 15 สภาสามัญชนนี้หายไปและระบอบเอกราชิตย์ก็กลับเป็นเครื่องมือในการปกครองอย่างแท้จริง

ข้อสังเกตบางประการก็คือการปกครองของมองโกลนั้นปกครองโดยมิได้เข้ามายุ่งเกี่ยวในดินแดนภายในของรัสเซีย และประชากรชาวเมืองที่จะประกอบอาชีพเศรษฐกิจก็มีอำนาจไม่มาก ในตอนต้นการรุกรานของมองโกลผู้รุกรานมองโกลชุดแรก ชาวเมืองและช่างฝีมือก็ถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก คนที่เหลือก็กลับเข้าไปทำงานในมองโกล การผลิตทำได้น้อยลง สินค้าไร้คุณภาพ เศรษฐกิจกระทบกระเทือนจากการที่เส้นทางไปสู่คอนสแตนติโนเปิลและเอเชียกลางถูกตัดขาด การค้าขายหยุดชะงักลง เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจของดินแดนภาคเหนือจึงเทียบไม่ได้กับเคียฟในสมัยรุ่งเรืองที่สุด

— ก่อนการรุกรานของมองโกลนั้น รัสเซียได้มีสัมพันธอันดีกับตะวันตกโดยเฉพาะความเจริญก็เท่ากับอังกฤษและเยอรมันสมัยนั้น แต่เมื่อต้องขาดการติดต่อกับตะวันตกไปความเจริญก็พลอยชะงัก เมื่อตะวันตกเริ่มชีวิตสืบสานแบบคนเมือง เริ่มมีมหาวิทยาลัย เริ่มสร้างวรรณคดี มนุษยธรรมและฟื้นฟูศิลปวิทยาการ วัฒนธรรมของรัสเซียกลับหยุดนิ่ง ซึ่งได้มีนักประวัติศาสตร์รัสเซียหลายท่านได้กล่าวถึงภาวะของชาวรัสเซียตอนนั้นว่าได้มีส่วนร่วม "Asiatic hordes" เหล่านี้ให้พ้นไปจากยุโรป ทำให้ยุโรปมีเวลาสร้างสรรค์วัฒนธรรมแต่ก็มีผู้โงมตีว่าหน้าทั้นมีใช้หน้าที่ของชาวรัสเซียและ ขุนนางรัสเซียเองก็มิได้มีลักษณะไม่เห็นแก่ตัวถึงกับจะยอมตนเพื่อปกป้องชาวตะวันตกทั้งมวลแต่ประการใด รวมทั้งเป็นที่น่าสังเกตว่าบริเวณที่รักษาวัฒนธรรมของรัสเซียไว้ได้ดีที่สุดนั้นมีใช้ดินแดนนอกเขตยึดครองของยุโรปแต่กลับ เป็นดินแดนภายใต้การยึดครองของมองโกลนั่นเอง

พัฒนาการทางการเมือง

บรรดานครต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ได้มีการพัฒนาการทางการเมืองของตนอย่างอิสระตลอดสมัยแห่งการยึดครองของมองโกล ยังคงมีเมืองหลวง มีกองทหารและระบบการปกครองที่เป็นของตน ราชวงศ์ที่ปกครองก็ยังคงเป็นราชวงศ์รูริค ซึ่งแตกแยกย่อยออกไปหลายสาขา ต่างก็ตั้งทายาทของตนสืบมรดกต่อไป พี่ชายใหญ่ของตระกูลนั้นมีเขตปกครองทั้งหมด แต่ในทางปฏิบัติแล้วจะมีอำนาจเฉพาะเมืองหลวงและเมืองใกล้เคียงเท่านั้น นอกจากนั้น ก็จะถูกปกครองโดยพระราชวงศ์ผู้ใหญ่จัดการปกครองในนครอื่น ๆ เมื่อพี่ชายใหญ่ถึงแก่กรรมก็ต้องมีการจัดระเบียบใหม่ ราชวงศ์ที่ปกครองนครต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและปกครองอยู่จนถึงสิ้นสมัยของราชวงศ์รูริค (ค.ศ. 1598) ก็คือพวกที่สืบเชื้อสายมาจากยูริ คอลโกรุคกี (Yuri Dolgoruky) เจ้าชายแห่งรอสตอฟถึงปี ค.ศ. 1157 ดินแดนที่ดูแลก็คือ Rostov, Suzdal, Vladimir และ Moscow

นครที่มีความสำคัญเริ่มต้นก็คือรอสตอฟ และซัสตัล ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งทะเลสาบ เนโร (Nero) มีความสำคัญตั้งแต่ศตวรรษที่ 9 กลายเป็นเมืองที่มั่งคั่ง เมืองต่อมาก็คือซัสตัลบนฝั่งแม่น้ำคาเมนกา (Kamenka) ซึ่งสมัยต่อมาเพิ่มความสำคัญเท่าเทียมกับรอสตอฟ และสมัยต่อมาทั้ง 2 นครนี้ก็ถูกรวมอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้านครองค์เดียวกัน และชื่อเมืองก็กลายมาเป็นที่รู้จักกันว่า Rostov-Suzdal

เมืองที่ควรจะกล่าวถึงอื่น ๆ คือวลาติมิร์ บนฝั่งแม่น้ำกัลยัสมา (Klyazma) ตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1108 เป็นเมืองที่อังเดร โบโกลียูบสกี (Andrei Bogolyubsky) บุตรชายของยูริ โดลโกรุคกี ชอบเสด็จไปประทับมากกว่าที่รอสตอฟ-ซัสตัลหรือเคียฟ วลาติมิร์ขึ้นไม่เคยเป็นเมืองใหญ่ แต่ก็เคยเป็นเมืองหลวงของรัสเซียมากกว่า 2 ศตวรรษ และเมื่ออังเดรได้เป็น "Grand Prince" เจ้าผู้ครองนครถัดมาก็ถือโอกาสสถาปนาตัวเองเหนือเจ้าผู้ครองนครอื่น โดยใช้เรียกตนเองว่า "Grand Prince of Vladimir and All Rus" ซึ่งมองโกลถือว่าเมืองนี้เป็นตัวแทนในการที่จะถ่ายทอดทุกสิ่งทุกอย่างไปสู่เจ้านครอื่น ต่อมาในปี ค.ศ. 1300 วลาติมิร์ก็สำคัญยิ่งขึ้นเมื่อมีการย้ายศูนย์กลางศาสนาออร์ทอดอกซ์จากเคียฟมาอยู่ที่นี้ เมื่อเจ้าชายใหญ่ประทับอยู่ที่วลาติมิร์ เจ้าชายองค์ถัดไปจึงมักถูกส่งไปนอพอโกรอดซึ่งยินดีที่จะต้อนรับเจ้านคร

จาก Grand Principality of Vladimir อยู่เสมอ

ศูนย์กลางการปกครองที่มีความสำคัญน้อยที่สุดในขณะนั้นก็คือมอสโกในประวัติศาสตร์รัสเซียนั้นได้มีการกล่าวถึงชื่อของมอสโกเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณ ปี ค.ศ. 1147 เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 13 ดาเนียล โอรสของอเล็กซานเดอร์ เนฟสกี ได้เป็นเจ้านครที่นครนี้ จากรัชสมัยของพระองค์จนถึงสมัยของโอรสต่อมาคือยูริ (Yuri) มอสโกก็ยังคงเป็นเมืองเล็ก ๆ มีสภาพทั่วไปเหมือนที่อื่นคือมีป้อมปราการศูนย์กลางที่เรียกว่า Kremlin

การเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองแบบเจ้านคร

นครต่าง ๆ หลายนครที่เกิดการแตกแยกก็เพราะผลของการแย่งชิงกันระหว่างเจ้านคร ดังนั้น จึงกลายเป็นธรรมเนียมที่เจ้านครใหญ่จะต้องคอยทดสอบอำนาจของเจ้านครเล็ก ๆ หรือเจ้านครเล็ก ๆ ก็พยายามที่จะรวมนครอื่นเข้าด้วยกันเป็นนครของตน และก็เริ่มรู้วิธีการขอความสนับสนุนจากศาสนา ซึ่งศาสนาก็คิดว่าจะมั่นคงได้ก็ด้วยการที่นครต่าง ๆ ถูกรวมเข้าด้วยกัน เป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีหลายครั้งที่เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงเช่น เมื่อเกลบ วลาดิเมียร์วิช (Gleb Vladimirovich) เจ้าชายแห่งรยาซานได้ฆาตกรรมเจ้านครที่อยู่ภายในอาณาจักรถึง 6 องค์

ปัจจัยสำคัญคือชีวิตทางการเมือง อีกประการหนึ่งก็คือการที่ปรีนซ์จะต้องสนับสนุนทหาร ตำแหน่งสูง ๆ ของทหารกลายเป็นคนอีกชั้นหนึ่งเรียกว่าโบยาร์ (boyars) ซึ่งต่างก็รับราชการแตกต่างกันจากที่หนึ่งกับอีกที่หนึ่งสิ่งตอบแทนที่พวกโบยาร์ได้รับก็คือการเป็นเจ้าของที่ดิน เมื่อนานเข้าพวกโบยาร์จึงกลายเป็น "Landholding aristocracy" ขณะที่ดินแดนมีมากแต่มีนักรบน้อย พวกนี้ก็ขยายสิทธิครอบครองออกไปเรื่อย ๆ บางครั้งเมื่อออกจากราชการแล้วหรือลาออกไปเป็นโบยาร์ของคนอื่น ๆ โบยาร์ก็จะยังคงถือมีสิทธิครอบครองที่ดินอยู่ ดังนั้น ในบางนคร เจ้าชายจึงจำกัคสิทธิไปว่าโบยาร์จะยังคงถือสิทธิเป็นเจ้าของที่ดิน เมื่อเวลาที่โบยาร์ได้รับราชการอยู่กับเจ้านครเท่านั้น แต่ถึงจะจำกัคสิทธิอยู่นี้ โบยาร์ก็ยังไปรับใช้เจ้านครอื่นได้อยู่ดี เอาคนไปช่วยเอาทหารไปช่วยโดยมิได้ถูกกล่าวหาว่าทรยศต่อเจ้านายเก่าแต่อย่างใดเพราะโบยาร์นี้เข้มแข็งมากจนถึงกับได้จัดตั้งสภาโบยาร์คูมา (Boyars' Duma) ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในสมัยคิวน ใน

หลายนครนั้นสภาโบราณได้ทำหน้าที่เป็นสภาที่ปรึกษาและในบางครั้งเจ้านครก็เกิดความรู้สึกว่า
สภาโบราณนั้นเป็นศัตรูกับพระองค์

สรุปท้ายบทที่สาม

1. เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์รัสเซียคริสตศักราชที่ 9 คือ
 - 1.1 ผลงานประติมากรรมตัวอักษรของ Methodius และ Cyril
 - 1.2 การเริ่มการปกครองของวาร์ังเกียน
2. เมืองสำคัญในสมัยแรก ๆ คือ เคียฟ นอฟโกรอด สโมเลนส์ และรอสตอฟ-ซัสคัล เป็นต้น
3. ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของเคียฟคือ
 - 3.1 อยู่ติดทุ่งหญ้าสเตปป์
 - 3.2 เป็นศูนย์กลางสำคัญทั้งจากภาคเหนือและใต้คือจากทะเลบอลติกถึงทะเลดำ
 - 3.3 สามารถติดต่อกับดินแดนอารยะคือคอนสแตนติโนเปิลได้ง่าย
 - 3.4 เป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ
4. เหตุผลที่ทำให้สลาฟต้องยินยอมให้วาร์ังเกียนมาปกครองในปี ค.ศ. 862 คือ
 - 4.1 ผู้ปกครองชาวสลาฟที่เคียฟมักทะเลาะวิวาทกันเรื่องการค้า
 - 4.2 มีศัตรูจากภายนอกคือเพเชอเนคและโปลอฟชี
5. การรวมตัวเป็นรัฐของรัสเซียในสมัยแรกนั้นมุ่งผลทางการค้าเป็นสำคัญยิ่งกว่ามุ่งความมั่นคงและปลอดภัยของตนเอง
6. อันตรายจากการเดินทางไปค้าขายยังคอนสแตนติโนเปิลของชาวเมืองเคียฟ คือ
 - 6.1 ภัยธรรมชาติเนื่องจากความแคบของลำน้ำบางตอนทำให้ต้องถ่ายสินค้าลงเรือกรรเชียงเล็ก
 - 6.2 ภัยโจร
การที่พวกวาร์ังเกียนมิได้ระย่อต่อภัยเหล่านี้เพราะหวังผลกำไรจากการค้า
7. "druzhina" คือพวกที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าผู้ครองนคร
8. "เจ้าพ่อค้า" เหล่านี้จะเริ่มหันจากการค้ามาเป็นผู้ครอบครองที่ดินในคริสต์ศตวรรษที่ 10 เพราะถูกพวกคิวัมันต์ดัดเส้นทางการค้าไปอารบิกตะวันออกและไบแซนทีน
9. วลาดิมีร์ยอมรับคริสตศาสนานิกายตะวันออกในปี ค.ศ. 988

10. กษัตริย์ที่มีชื่อเสียงของรัสเซียคือ

10.1 Yaroslav the Wise : Russkaya Pravda รัชชະชาวโปลและกรีก
รวมทั้งเอาชนะเพเชอเน็กได้อย่างเด็ดขาด, สร้างวิหาร St.Sophia
แบบไบแซนทีน

10.2 Vladimir Monomask : สร้างสันติภาพกับเจ้าองคอื่น ๆ ได้ถึง 12 ปี

10.3 Andrei Bogolyubsky : สร้างวลาดีมีร์ขึ้นมาเป็นคู่แข่งเคียฟ

11. การรุกรานของมองโกลเริ่มในปี ค.ศ. 1223 โจมตีเคียฟ ค.ศ. 1240

12. เมืองที่กลายเป็นศูนย์กลางแห่งการสร้างสถาบันของรัสเซียต่อมาคือ

12.1 นอฟโกรอด : ศูนย์ติดต่อสแกนดิเนเวียและภาคเหนือของรัสเซีย

12.2 ลิหวัเนีย : ถูกโพลีตครองเปลี่ยนไปเป็นโรมันแคทอลิก

12.3 ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ยังความเป็นรัสเซียเต็มตัวแม้จะถูกปกครองโดยมองโกล

13. อิทธิพลของ Tatar Yoke ต่อรัสเซีย

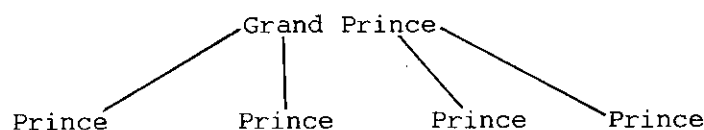
13.1 ระบอบเอคาธิปไตย

13.2 ชนชั้นสูงรับรูปแบบอารยธรรมมองโกลอย่างเต็มที่

13.3 การสูญเสียช่างฝีมือ และการถูกตัดขาดการค้าจากคอนสแตนติโนเปิลและ
เอเชียกลางอย่างเด็ดขาด

13.4 ถูกตัดขาดจากวัฒนธรรมแบบตะวันตก

14. ลักษณะการปกครองแบบ Principality คือ

15. ทหารที่ได้ดำรงตำแหน่งสูง ๆ ต่อมาคือ boyars ได้รับสิ่งตอบแทนคือที่ดินทำให้ต่อมาพวก
boyars เหล่านี้กลายเป็น "landholding aristocracy"

ตัวอย่างคำถาม

1. จงแสดงถึงผลงานเด่นของพระสลาฟในตอนต้นที่เริ่มยอมรับนับถือคริสตศาสนา
2. จงกล่าวถึงความสำคัญของเคียฟในสมัยการรวมจักรวรรดิรัสเซียใหม่
3. จงกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง Kievan-Russia และจักรวรรดิไบแซนไทน์